

УДК 351.86:323.2

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЗБРОЇ ЯК ІНСТРУМЕНТУ СИЛОВОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

ОНИЩЕНКО ОКСАНА АНАТОЛІЇВНА, кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри підприємництва, менеджменту організацій та логістики, Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

[DOI 10.26661/2522-1566/2018-3/05-06](#)

Стаття присвячена дослідженню практики застосування інформаційної зброї під час внутрішньодержавних конфліктів та державних переворотів на прикладі геноциду в Руанді. В ході дослідження запропоновано визначення інформаційної зброї як інструменту дестабілізаційного впливу на суспільно-політичну систему держави та проаналізовані наслідки його застосування, а також їх вплив на політичну та соціально-економічну систему держави в цілому. Визначені та проаналізовані окремі прийоми інформаційно-психологічного впливу на суспільство, застосовувані в ході аналізованого конфлікту.

Запропоновано введення підвищеної індивідуальної кримінальної відповідальності розпорядників інформації за застосування методів інформаційного впливу під час внутрішньодержавних конфліктів, що спричинило тяжкі наслідки.

Актуальність досліджуваної теми зумовлена необхідністю підвищення ефективності національної безпеки країни та розроблення дієвої стратегії державного реагування на спроби дестабілізації суспільно-політичної системи країни, зокрема засобами інформаційно-психологічного впливу.

Мета – дослідження практики застосування інформаційної зброї під час внутрішньодержавних конфліктів та розроблення рекомендацій для протидії спробам дестабілізації суспільно-політичної системи в контексті забезпечення національної безпеки та збереження національного суверенітету країни.

Базовими принципами дослідження виступають історичний метод, системний та порівняльний методи, використані інституціональний та структурно-функціональний підходи.

Наукова значущість роботи полягає в дослідженні процесу інформаційно-психологічного впливу з метою отримання політичних та економічних переваг в ході внутрішньодержавних конфліктів, а також в аналізі окремих прийомів інформаційно-психологічного впливу на суспільство.

В якості висновку доводиться, що інформаційна зброя, застосовувана під час внутрішньодержавних конфліктів, суттєво обтяжує їх наслідки та запропоновано внесення змін до національного законодавства країн із нестабільною та потенційно нестабільною політичною ситуацією щодо підвищення відповідальності (в тому числі – кримінальної) за застосування засобів, методів та технологій інформаційної зброї проти населення або його частини на основі етнічних, расових, національних, релігійних, мовних та інших відмінностей.

Ключові слова: інформаційна зброя, внутрішньодержавний конфлікт, інформаційно-психологічний вплив, суспільно-політична система, національна безпека

Постановка проблеми. В епоху інформаційного суспільства інформація стає чи не найсуттєвішим державним ресурсом, що безпосередньо впливає на національну безпеку та політичну стабільність в країні. Використання ж інформаційної зброї (як дово-

дить практика застосування) є дієвим механізмом досягнення стратегічних цілей, як на внутрішньодержавному рівні, так і на міжнародній арені.

Наслідками внутрішньодержавних конфліктів, досліджуваних в статті на прикладі Руандійської Республіки, як технології дестабілізації суспільно-політичної системи зазвичай є протиборство відсторонених провладних еліт із акторами державних переворотів. Нажаль, суспільні радикальні настрої, які є невід'ємним побічним фактором переворотів на практиці стають передумовами великих людських втрат, адже суспільство поділяється на симпатиків однієї зі сторін. Особливого масштабу це набуває у разі проведення відповідної державної політики через ЗМІ, релігійні установи, систему освіти та культури, громадських лідерів та різноманітні провладні псевдопатріотичні організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених питанню, що вивчається, виявив надзвичайну актуальність проблематики, що підтверджується неосяжністю літературних джерел за темою: нормативно-правові акти, філософські праці політичних мислителів, дисертаційні та монографічні дослідження, джерельні публікації.

Різним аспектам проблеми неконституційної зміни державної влади та її наслідків присвячені праці мислителів та науковців від античності до сьогодення: «Політика» Аристотеля [1] та твори Платона [20], Т.Гоббса [7] та І.Канта [11]; праці К. Брітона [24], Дж. Голдстоуна [29; 30; 31] П. Б'юкенена [4], Е. Люттвака [15] та Е. Гідденса [5].

Серед вітчизняних науковців та науковців країн ближнього зарубіжжя, які вивчали проблематику, досліджувани питання та його аспекти висвітлені у працях О. Глазунова [6] та Т. Семенової [22], М. Петрова [19], Г. Сасиної [21] та Т. Бевз [3], О. Меженської [17], А. Громової [8], Г.Кравець [13], М.М. Шевченка [23] та інших.

Питання інформаційної зброї та інформаційної безпеки досліджуються в наукових працях В.І. Гурковського [9], Я. М. Жаркова

та М.І. Онищук [10], О. Карповича та А. Манойло [12], О. В. Олійника [18] та багатьох інших.

Однак, більша частина науковців у своїх працях акцентували увагу на аналізі та визначенні кваліфікаційних ознак самих процесів неконституційної зміни влади та застосування інформаційної зброї як основного інструменту інформаційної війни в контексті підтримання національної інформаційної безпеки. Водночас питання застосування інформаційної зброї провладною елітою, представниками влади та ЗМІ проти населення власної країни під час внутрішньодержавних конфліктів є недостатньо вивченим та потребує значно більшої уваги з огляду на його істотну актуалізацію в різних країнах світу.

Постановка завдання. Метою наукової статті є дослідження питання застосування інформаційної зброї як інструменту дестабілізаційного впливу на суспільно-політичну систему держави під час внутрішньодержавних конфліктів та наслідки його застосування на прикладі геноциду в Руанді. Для досягнення поставленої мети було виконано такі основні завдання:

- надати визначення інформаційної зброї та її застосування, обтяженого наслідками суспільних втрат під час внутрішньодержавних конфліктів та державних переворотів;
- проаналізувати засоби, технологію та наслідки застосування інформаційної зброї на прикладі геноциду в Руанді;
- обґрунтувати необхідність та запропонувати застосування підвищеної індивідуальної кримінальної відповідальності за використання засобів та технологій інформаційної зброї під час збройних конфліктів та державних переворотів, зокрема – представниками влади, засобів масової інформації, релігійних установ та системи освіти та культури.

Виклад основних результатів. Аналіз наукової літератури за тематикою дослідження довів існування багатьох визначень терміну «інформаційна зброя», в залежності від контексту. Тому доцільним вважається запропонувати визначення інформаційної

зброї саме як інструменту дестабілізаційного впливу на суспільно-політичну систему держави під час внутрішньодержавних конфліктів – об'єкту вивчення пропонованого дослідження.

Інформаційна зброя, застосовувана під час внутрішньодержавних конфліктів та державних переворотів – це засоби, методи та технології інформаційно-психологічного впливу суб'єкта на об'єкт впливу (комунікатора на реципієнта) як частини державної політики, що проводиться через ЗМІ, релігійні установи, систему освіти та культури, громадських лідерів, псевдопатріотичні провладні організації та включає дії з розпалювання ворожнечі та ненависті із метою вчинення об'єктом впливу особливо тяжких дій по відношенню до частини населення на основі етнічних, расових, національних, релігійних, мовних та інших відмінностей, що призводить до неминучих суспільних втрат та спричиняє дестабілізаційний ефект на суспільно-політичну систему держави в цілому.

Одним з найрезонансних прикладів жахливих наслідків застосування інформаційної зброї як технологій дестабілізації суспільно-політичної системи держави, безумовно, є Руандійський геноцид 1994 року.

Як відомо, в ході геноциду проти тутсі в Руанді 1994 р. лише за чотири місяці загинуло, за різними підрахунками, від 500 000 до 1 000 000 людей [16]. Геноцид був спланований політичною елітою та здійснювався армією, жандармерією, афілійованими з ними ЗМІ та напіввійськовими угрупованнями, одним з лідерів яких був редактор місцевої газети, що підтримувалася урядом та пропагувала екстремістські ідеї [27; 32].

Таким чином, держава стала безпосереднім учасником геноциду. В контексті ж випробування суспільно-дестабілізаційних технологій, ця роль держави не була єдиною. Найважливішою функцією руандійської держави стало залучення до здійснення злочинів проти людства всієї громади хуту – переважної маси населення країни, яка складала більше 90% населення (відповідно, громада тутсі нараховувала до 10%) [25].

Саме тому Руандійський геноцид називають «народним», а не тільки «державним».

Наслідком застосування зовнішніх дестабілізаційних технологій тут став організаційний підхід до вчинення масових вбивств на всіх рівнях – загальнонаціональному, провінційному, общинному. Пропаганда геноциду здійснювалася не тільки на політичному рівні, а й в місцевих адміністраціях, влада поширювала ідею серед населення через ЗМІ, релігійні установи, систему освіти та культури, в тому числі – і серед молоді, яка виросла в ідеології розподілу.

Насаджувана ідеологія геноциду місцевим населенням практично не відрізнялася від пропагованої ідеї щодо ворожого ставлення «етносу» тутсі та необхідністю захищатися від них як від «ворога», який атакував [28; 34].

Дії хуту скеровувалися радіо та телебаченням, які вказували на місця виявлення тутсі. Знищення тутсі перетворилося на справді «загальнонародну справу» і велике значення тут мали дії ЗМІ, які стали класичним прикладом технології «радіо ненависті» [33]. Руандійська радіостанція «Вільне радіо і телебачення тисячі пагорбів» (Скорочено – «Вільні пагорби»; фр. Radio Télévision Libre des Mille Collines, RTLM, RTLMC), що вела мовлення з 8 липня 1993 р. по 31 липня 1994 р. [33], безпосередньо розпалювала міжнаціональну ворожнечу та підбурювала до геноциду. Згідно одному з наукових досліджень, «Вільні пагорби» несуть відповідальність за приблизно 10% насильства, що відбувалося під час геноциду [38].

Руандійські ЗМІ: радіо, телебачення та преса широко застосовували такі відомі прийоми пропаганди як, з одного боку, демонізація по відношенню до правлячої верхівки тутсі, формуючи образ ворога, що нападає, стимулюючи страх та прагнення захищатися та, з іншого боку, дегуманізація щодо решти – зображення людини або групи людей паразитами, яких необхідно знищити.

Для більшого ефекту закріплення установки на знищення були використані прийоми інформаційно-психологічного впливу «дегуманізація» та «навішування ярликів» – за ту-

тсі в пресі закріпилося прізвисько «таргани» (а cockroach, inyenzi), а їх масові вбивства – «роботою», яку щоденно з ентузіазмом виконували жінки, діти та чоловіки хуту [26]. Саме з подачі засобів масової інформації представники етносу тутсі перестали вважатися рівноправними членами суспільства та спільноти.

Як зазначають дослідники цього питання, країна стала полігоном для випробування всієї міці інформаційної зброї. На фоні перманентної політичної та соціально-економічної кризи, об'єкт уваги суспільства змінювався засобами «патріотичних» ЗМІ, які скеровували очікування суспільства на наближення «акту звільнення», який, фізично знищивши головний корінь всіх його лих – тутсі, відкриє нову історичну перспективу та напрямки розвитку країни [2;14].

Миротворчий контингент ООН, що був присутній в країні під час геноциду, не втручався в те, що відбувалося. Зовнішні координатори Руандійського геноциду не були виявлені та міжнародної відповідальності за злочини проти людства не понесли. За їх дії, як і за свої (адже за принципами міжнародного права, відповідальність за міжнародні злочини несуть як замовники (або керівництво, яке віддає накази), так і безпосередні виконавці), були притягнуті до відповідальності велика кількість учасників геноциду: представники ЗМІ, релігії та освіти, політики, військові та підприємці. Міжнародний трибунал по Руанді та його рішення стали чи не найнепересічнішим прецедентом з цього питання.

У 1995 році почав діяти Міжнародний трибунал по Руанді. Відповідачами на ньому, крім військових і чиновників, які брали участь в геноциді, виступили керівники і співробітники «Вільного радіо Тисячі пагорбів» і головний редактор газети «Кангур» Хасан Нгезі. Вони звинувачувалися в закликах до знищення тутсі і координації насильства і отримали тривалі тюремні терміни. Ще кілька журналістів формально приватної, а на ділі державної радіостанції були засуджені спеціальними судами всередині Руанди, однак деяким вдалося втекти.

Відомий історик, директор «Радіо тисячі пагорбів» Фердинанд Нахімана (Nahimana, Ferdinand) був арештований і відправлений під трибунал по Руанді, звинувачений в підбурюванні до геноциду та засуджений до 30 років позбавлення волі [35] (Nahimana et al. (Media case) (ICTR-99-52) URL: <http://unictr.unmict.org/en/cases/ictr-99-52>).

Інший засновник радіо, Жан-Боско Барайагвіца (Barayagwiza, Jean Bosco) засуджений до 35 років ув'язнення [35] (Nahimana et al. (Media case) (ICTR-99-52) URL: <http://unictr.unmict.org/en/cases/ictr-99-52>).

Радіоведучий Жорж Руджу 1 червня 2000 року був засуджений до 12 років в'язниці Міжнародним трибуналом по Руанді за підбурювання до масових вбивств [36] (Ruggiu, Georges (ICTR-97-32) URL: <http://unictr.unmict.org/en/cases/ictr-97-32>).

Редактор газети «Кангура», Хасан Нгезе (Ngeze, Hassan) засуджений до 35 років позбавлення волі [32] (Hassan Ngeze's indictment confirmed, URL: <http://unictr.unmict.org/en/news/hassan-ngezes-indictment-confirmed>).

У вересні 1998 року колишній прем'єр-міністр Жан Камбанда засуджений Трибуналом по Руанді на засіданні в Аруші, Танзанія, до довічного ув'язнення за пряме і публічне підбурювання до здійснення геноциду шляхом захоплення радіостанції RTLM продовжувати свої заклики до знищення тутсі.

У тому ж місяці суд виніс вирок (довічне ув'язнення) Жану Полю Акайесу, цивільному лідеру громади Таба, за звинуваченням у злочинах, серед яких було і пряме і публічне підбурювання до здійснення геноциду – це був перший в міжнародному суді вирок за геноцид (адже в період Нюрнберзького процесу поняття «геноцид» не набуло міжнародно-правового визначення).

Колишній міністр планування Августин Нгірабатваре засуджений на 35 років, підполковник руандійської армії Єфрем Сетако – 25 років, руандійський бізнесмен Гаспар Каньярукіга – 30 років, католицький священник Атанас Серомбе, засуджений довічно за підбурювання до геноциду та безпосередню

участь у ньому [37] (Seromba, Athanase (ICTR-01-66) URL: <http://unicttr.unmict.org/en/cases/ictr-01-66>) – став першим священиком, засудженим міжнародним трибуналом.

У самій Руанді місцеві суди винесли не менше 100 смертних вироків у зв'язку зі злочинами під час громадянської війни.

Висновки. В процесі державного перевороту (як будь-якої форми неконституційної зміни влади в країні) відбуваються зміни в політичній організації суспільства, а тим самим і в суспільстві в цілому, яке поділяється на симпатиків однієї зі сторін політичного конфлікту.

Найтяжчим наслідком аналізованих суспільних трансформацій є розпалювання ворожнечі та ненависті на основі етнічних, расових, національних, релігійних, мовних та інших відмінностей між населенням. Адже, як показує практика міжнародних та внутрішньодержавних конфліктів, такі дії неминуче призводять до масштабних суспільних втрат.

Інформаційна зброя, застосовувана представниками державної влади, засобами масової інформації й комунікації проти частини населення ще більше обтяжує наслідки неконституційної зміни влади або внутрішньодержавного конфлікту в країні.

У зв'язку із вищезазначеним, доцільно запропонувати внести зміни до національного законодавства країн із нестабільною та потенційно нестабільною політичною ситуацією щодо підвищення відповідальності (в тому числі – кримінальної) за застосування засобів, методів та технологій інформаційної зброї проти населення або його частини на основі етнічних, расових, національних, релігійних, мовних та інших відмінностей. Зокрема, це стосується, представників органів влади, псевдопатріотичних організацій, ЗМІ, релігійних установ, представників системи освіти та культури.

Із цією метою до законодавства необхідно внести чітке правове визначення та кваліфікацію дій із застосування інформаційної зброї, що призвели або можуть призвести до неминучих суспільних втрат. В такому випа-

дку, мова не буде йти про заборону свободи ЗМІ, адже за наявності достовірних доказів провини журналістів, репортерів, дикторів новин, ведучих, редакторів та інших представників ЗМІ (інтерв'ю, репортажі, публікації, публічні виступи тощо), що доводять упереджене ставлення або розпалювання ворожнечі та ненависті до частини населення на основі етнічних, расових, національних, релігійних, мовних та інших відмінностей, такі дії можна бути кваліфікувати як використання інформаційної зброї проти населення із притягненням до кримінальної відповідальності відповідно до національного законодавства.

Дане питання з огляду на його істотну актуалізацію в низці країн із нестабільною політичною ситуацією надає широке підґрунтя для подальшого дослідження, зокрема, щодо введення більш жорсткої правової відповідальності та покарання внаслідок застосування методів інформаційного впливу під час внутрішньодержавних конфліктів.

Список використаних джерел:

1. Аристотель. Политика. Сочинения в 4-х т. / пер. с гр., ред. А.И. Доватура. М.: Мысль, 1983. Т.4. 830с.
2. Африка: история и историки / А. С. Балезин, А. В. Воеводский, А. Б. Давидсон (отв. ред.) и др. ; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2014. 447 с
3. Бевз Т. А. Феномен «революція» у дискурсах мислителів, політиків, науковців: монографія; Нац. акад. наук України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. К.: ПіЕНД, 2012. 176 с.
4. Бьюкенен П. Дж. Смерть Запада. М.: АСТ; СПб.: Terra Fantastica, 2003. 444 с.
5. Гидденс Энтони. Последствия современности / пер. с англ. Г. К. Ольховикова; Д. А. Кибальчича; вступ. статья Т. А. Дмитриева. М.: Издательская и консалтинговая группа «Праксис», 2011. 352 с.
6. Глазунов О. Государственный переворот. Стратегия и технологии. М.: ОЛМА-ПРЕСС Образование, 2006. 448 с.

7. Гоббс Т. Сочинения в 2-х т. / пер. с лат. и англ.; сост., ред. изд., авт. вступ. ст. и примеч. В.В. Соколов. М.: Мысль, 1989. Т.1. 622с.
8. Громова А. В. Роль и место МАСС-Медиа в подготовке и проведении «цветных революций»: дис. ... канд. филолог. наук: 10.01.10. М., 2009. 209 с.
9. Гурковський В. І. Особливості застосування інформаційної зброї у умовах глобального інформаційного суспільства. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2010. № 4. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=123> (дата звернення 22.09.2018).
10. Жарков Я. М., Онищук М. І. Інформаційно-психологічна зброя: виклики XXI століття. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*. 2009. Вип. 22. С. 42-44
11. Кант И. Сочинения в 6-ти т. / пер. с нем., под общ. ред. В.Ф. Асмуса, А.В. Гулыги, Т.И. Ойзермана. М.: Мысль, 1963. Т.1. 543с.
12. Карпович О. Г., Манойло А.В. Цветные революции: теория и практика демонтажа современных политических режимов: моногр. М.: Юнити-Дана, 2015. 111 с.
13. Кравець Г. В. Революція як механізм зміни вектора політичного процесу: дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02. ПНПУ імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2013. 216 с.
14. Кривушин И.В. Руандийский геноцид: причины, характер, значение. *Рах Африкана: континент и диаспора в поисках себя*. М., 2009. С. 245-260
15. Люттвак Эдвар Н. Государственный переворот: Практическое пособие / перевод с англ.: Edward N. Luttwak. *Сорр. D'Etat: A Practical Handbook* / Русский Фонд Содействия Образованию и Науке. М: Университет Дмитрия Пожарского, 2012. 326 с.
16. Международный трибунал по Руанде. Официальный веб-сайт Организации Объединённых Наций. URL: <http://www.un.org/ru/law/icttr/charter.shtml> (дата звернення 22.09.2018).
17. Меженська О.В. Зміст і співвідношення понять «державний переворот», «військовий переворот» та «політичний переворот». *Грані: Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах*. 2014. № 3. С. 46-53.
18. Олійник О. В. Стан забезпечення інформаційної безпеки в Україні. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2014. № 2. С. 59-65.
19. Петров М. Механизмы государственных переворотов. М.: АСТ; Минск: Харвест, 2005. 400с.
20. Платон. Сочинения в 4-х т. / пер. с древнегреч.; общ. ред. А.Ф. Лосева, В.Ф. Асмуса, А.А. Тахо-Годи. М.: Мысль, 1994. Т.3. 654с.
21. Сасин Г. Кольорові революції: сутність, основні риси, причини виникнення та політичні наслідки. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2015. III (7), Issue: 42. P. 40–42.
22. Семенова Т.Н. О формах перехода государственной власти в современном глобализирующемся мире. *Философия и общество: Научно-теоретический журнал*. 2014. №2(74). С.78-91.
23. Шевченко М.М. Модель регіональної дезінтеграції держави як складова комплексної моделі державного реагування на загрози національній безпеці. *Науково-інформаційний вісник Академії національної безпеки*. 2014. № 2. С. 26-35
24. Brinton C. *The Anatomy of Revolution*. Revised and expanded edition. N. Y.: Vintage Books, 1965. 310 p.
25. Case Study: Genocide in Rwanda, 1994. URL: http://www.gendercide.org/case_rwanda.html (дата звернення 22.09.2018).
26. Editorial: A Cockroach (Inyenzi) Cannot Bring Forth a Butterfly. *Kangura No. 40. Primary sources from the Rwandan Genocide. RwandaFile*. URL: <https://www.newtimes.co.rw/section/read/73836> (дата звернення 22.09.2018).
27. Genocide archive of Rwanda. URL: http://www.genocidearchiverwanda.org.rw/index.php/Welcome_to_Genocide_Archive_Rwanda (дата звернення 22.09.2018).

28. Gérard Prunier, *The Rwanda Crisis: History of a Genocide*. New York: Columbia University Press, 1995. pp. 389

29. Goldstone J. An analytical framework. *Revolutions of the late twentieth century. Boulder : Westview Press*, 1991. P. 37–51.

30. Goldstone J. *Revolution and rebellion in the early Modern World. Berkeley : University of California press*, 1991. 600 p.

31. Goldstone J. The Comparative and Historical Study of Revolutions. *Annual Review of Sociology*. 1982. Vol. 8. P. 187–207.

32. Hassan Ngeze's indictment confirmed, Официальный веб-сайт Международного трибунала по Руанде. URL:<http://unictr.unmict.org/en/news/hassan-ngez-es-indictment-confirmed> (дата звернення 22.09.2018).

33. Hate Radio: Rwanda, Radio Netherlands Worldwide, 2.04.2004. URL:<https://www.rnw.org/archive/hate-radio-rwanda> (дата звернення 22.09.2018).

34. Maria van Naperen. *The Rwandan Genocide, 1994. The Holocaust and Other Genocides. An Introduction (Amsterdam University Press)*, 2012, 176p., pp. 97-119

35. Nahimana et al. (Media case) (ICTR-99-52), Официальный веб-сайт Международного трибунала по Руанде, URL: <http://unictr.unmict.org/en/cases/ictr-99-52> (дата звернення 22.09.2018).

36. Ruggiu, Georges (ICTR-97-32), Официальный веб-сайт Международного трибунала по Руанде, URL: <http://unictr.unmict.org/en/cases/ictr-97-32> (дата звернення 22.09.2018).

37. Seromba, Athanase (ICTR-01-66), Официальный веб-сайт Международного трибунала по Руанде, URL: <http://unictr.unmict.org/en/cases/ictr-01-66> (дата звернення 22.09.2018).

38. Yanagizawa-Drott, David (2014-11-01), «Propaganda and Conflict: Evidence from the Rwandan Genocide» (en), *The Quarterly Journal of Economics*. 129 (4): 1947–1994.

REFERENCES:

Aristotle (1983), *Politika* [Policy], in ed., translated by: Dovatura, A.I., M.: Mysl', Vol.4. 830p.

Balezin, A. S., Voevodskij A. V., Davidson, A. B and others (2014). *Afrika: istorija i istoriki* [Africa: History and Historians], Vysshaja shkola jekonomiki, M., 447p.

Bevz, T. A. (2012), *Fenomen 'revoliutsiia' u dyskursakh myslyteliv, politykiv, naukovtsiv* [The phenomenon of 'revolution' in the discourses of missionaries, politicians, scientists], Nats. akad. nauk Ukrainy, In-t polit. i etnonats. doslidzh. im. I. F. Kurasa. K. : IPIEND, 176 p.

B'jukenen, P. Dzh. (2003), *Smert' Zapada* [Death of the West], M.: ACT ; St.-Petersburg, Russia: Terra Fantastica, 444 p.

Giddens, Jentoni (2011), *Posledstvija sovremennosti* [Consequences of the Present], translated by: Ol'hovikova, G. K., Kibal'chicha, D. A. and Dmitrieva, T. A., M.: Izdatel'skaja i konsaltingovaja gruppa "Praksis", 352 p.

Glazunov, O. (2006), *Gosudarstvennyj perevorot. Strategija i tehnologii*. [The coup d'etat. Strategy and technology], M.: OLMA-PRESS Obrazovanie, 448p.

Hobbes, T. *Sochinenija* [Texts], in ed., translated by: Sokolov, V.V., M.: Mysl', Vol.1, 622p.

Gromova, A. V. (2009), "The role and place of MASS-Media in the preparation and conduct of "color revolutions", Ph.D. Thesis: 10.01.10., M., 209p.

Hurkov'skyj, V. I. (2010), "Features of the use of information weapons in the global information society", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, [Online], No.4. URL:

<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=123> (Accessed 22.09.2018).

Zharkov, Ya. M. and Onyschuk, M. I. (2009), "Information-psychological weapons: the challenges of the twenty-first century", *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Vijs'kovo-spetsial'ni nauky.*, Issue 22, pp.42-44.

Kant, I. (1963), *Sochinenija* [Texts], in ed., translated by: Asmus, V.F, Gulyga, A.V. and Ojzerman T.I., M.: Mysl', Vol.1, 543p.

Karpovich, O. G. and Manojlo, A.V. (2015), *Cvetnye revoljucii: teorija i praktika demontazha sovremennyh politicheskikh rezhimov* [Color revolutions: theory and practice of dismantling modern political regimes] M.: Juniti-Dana, 111p.

Kravec', G. V. (2013), "Revolution as a mechanism for changing the vector of the political process", Ph.D. Thesis: 23.00.02, *PNPU imeni K. D. Ushins'kogo*, Odesa, 216 p.

Krivushin, I.V. (2009), "Rwandan genocide: causes, nature, meaning", *Pax Africana: kontinent i diaspora v poiskah sebja*. M., pp. 245-260.

Edward N. Luttwak. *Coup. D'Etat: A Practical Handbook* (2012), translated by: Russian Foundation for Assistance to Education and Science, M: University of Dmitry Pozharsky, 326 p.

International Tribunal for Rwanda. Official website of the United Nations. URL: <http://www.un.org/ru/law/ictt/charter.shtml> (Accessed 22.09.2018).

Mezhens'ka, O.V. (2014), "The content and correlation of the concepts of "state coup", "military coup" and "political coup", *Hrani: Naukovo-teoretychnyj i hromads'ko-politychnyj al'manakh*, No.3, pp.46-53.

Olijnyk, O. V. (2014), "The state of information security in Ukraine", *Yurydychnyj visnyk. Povitriane i kosmichne pravo*, No.2, pp. 59-65.

Petrov, M. (2005), *Mehanizmy gosudarstvennyh perevorotov* [Mechanisms of coups d'etat], M.: AST; Minsk: Harvest, 400p.

Plato (1994), *Sochinenija* [Texts], in ed., translated by: Asmus, V.F, Losev, A.F. and Taho-Godi, A.A., M.: Mysl', Vol.3, 654p.

Sasyn, H. (2015), "Color revolutions: essence, main features, causes of origin and political consequences", *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*, III (7), Issue: 42. P. 40–42.

Semenova, T.N. (2014), "About forms of transition of the government in the modern globalizing world", *Filosofija i obshhestvo:*

Nauchno-teoreticheskij zhurnal, No.2 (74), pp.78-91.

Shevchenko, M.M. (2014), "Model of regional disintegration of the state as a component of a comprehensive model of state response to threats to national security", *Naukovo-informatsijnyj visnyk Akademii natsional'noi bezpeky*, No.2, pp.26-35.

Brinton C. *The Anatomy of Revolution*. Revised and expanded edition. N. Y.: Vintage Books, 1965. 310 p.

Case Study: Genocide in Rwanda, 1994. URL:

http://www.gendecide.org/case_rwanda.html (Accessed 22.09.2018).

Editorial: A Cockroach (Inyenzi) Cannot Bring Forth a Butterfly. *Kangura No. 40. Primary sources from the Rwandan Genocide. RwandaFile*. URL:

<https://www.newtimes.co.rw/section/read/73836> (Accessed 22.09.2018).

Genocide archive of Rwanda. URL: http://www.genocidearchiverwanda.org.rw/index.php/Welcome_to_Genocide_Archive_Rwanda (Accessed 22.09.2018).

Gérard Prunier, *The Rwanda Crisis: History of a Genocide*. New York: Columbia University Press, 1995. pp. 389

Goldstone J. An analytical framework. *Revolutions of the late twentieth century. Boulder : Westview Press*, 1991. P. 37–51.

Goldstone J. *Revolution and rebellion in the early Modern World. Berkeley: University of California press*, 1991. 600 p.

Goldstone J. *The Comparative and Historical Study of Revolutions. Annual Review of Sociology*. 1982. Vol. 8. P. 187–207.

Hassan Ngeze's indictment confirmed, Official website of the International Tribunal for Rwanda. URL:

<http://unictr.unmict.org/en/news/hassan-ngez-es-indictment-confirmed> (Accessed 22.09.2018).

Hate Radio: Rwanda, *Radio Netherlands Worldwide*, 2.04.2004.

URL:<https://www.rnw.org/archive/hate-radio-rwanda> (Accessed 22.09.2018).

Maria van Haperen. *The Rwandan Genocide, 1994. The Holocaust and Other*

Genocides. An Introduction (Amsterdam University Press), 2012, 176p., pp. 97-119

Nahimana et al. (Media case) (ICTR-99-52), Official website of the International Tribunal for Rwanda, URL: <http://unicttr.unmict.org/en/cases/ictr-99-52> (Accessed 22.09.2018).

Ruggiu, Georges (ICTR-97-32), Official website of the International Tribunal for Rwanda, URL: <http://unicttr.unmict.org/en/cases/ictr-97-32> (Accessed 22.09.2018).

Seromba, Athanase (ICTR-01-66), Official website of the International Tribunal for Rwanda, URL: <http://unicttr.unmict.org/en/cases/ictr-01-66> (Accessed 22.09.2018).

Yanagizawa-Drott, David (2014-11-01). «Propaganda and Conflict: Evidence from the Rwandan Genocide» (en). *The Quarterly Journal of Economics*. 129 (4): 1947–1994.

ОНИЩЕНКО ОКСАНА АНАТОЛЬЕВНА, кандидат наук по государственному управлению, доцент, доцент кафедры предпринимательства, менеджмента организаций и логистики, Запорожский национальный университет, г. Запорожье.

ИССЛЕДОВАНИЕ ПРАКТИКИ ПРИМЕНЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ОРУЖИЯ КАК ИНСТРУМЕНТА СИЛОВОЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ В ПУБЛИЧНОМ УПРАВЛЕНИИ

Статья посвящена исследованию практики применения информационного оружия во время внутригосударственных конфликтов и государственных переворотов на примере геноцида в Руанде. В ходе исследования предложено определение информационного оружия как инструмента дестабилизирующего влияния на общественно-политическую систему государства и проанализированы последствия его применения, а также их влияние на политическую и социально-экономическую систему государства в целом. Определены и проанализированы от-

дельные приёмы информационно-психологического воздействия на общество, применяемые в ходе рассматриваемого конфликта.

Предложено введение повышенной индивидуальной уголовной ответственности распорядителей информации за применение методов информационного воздействия во время внутригосударственных конфликтов, повлекшее тяжкие последствия.

Актуальность исследуемой темы обусловлена необходимостью повышения эффективности национальной безопасности страны и разработки действенной стратегии государственного реагирования на попытки дестабилизации общественно-политической системы страны, в частности средствами информационно-психологического воздействия.

Цель – исследование практики применения информационного оружия во время внутригосударственных конфликтов и разработка рекомендаций для противодействия попыткам дестабилизации общественно-политической системы в контексте обеспечения национальной безопасности и сохранения национального суверенитета страны.

Базовыми принципами исследования выступают исторический метод, системный и сравнительный методы, использованные институциональный и структурно-функциональный подходы.

Научная значимость работы заключается в исследовании процесса информационно-психологического воздействия с целью получения политических и экономических преимуществ в ходе внутригосударственных конфликтов, а также в анализе отдельных приёмов информационно-психологического воздействия на общество.

В качестве заключения доказывается, что информационное оружие, применяемое во время внутригосударственных конфликтов, существенно отягощает их последствия и предлагается внесение изменений в национальное законодательство стран с нестабильной и потенциально нестабильной политической ситуацией по повышению ответственности (в том числе – уголовной) за

применение средств, методов и технологий информационного оружия против населения или его части на основе этнических, расовых, национальных, религиозных, языковых и других различий.

Ключевые слова: информационное оружие, внутрисоциальный конфликт, информационно-психологическое воздействие, общественно-политическая система, национальная безопасность

OXSANA ONYSHCHENKO, *PhD in Public Administration, associate professor, Assistant Professor of the Department of Entrepreneurship, Management of Organizations and Logistics, Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya, Ukraine.*

STUDY ON THE USE OF INFORMATION WEAPONS AS AN INSTRUMENT OF STATE POWER POLITICS IN PUBLIC ADMINISTRATION

Purpose. The paper purpose is to study the practice of using information weapons during internal conflicts and to develop recommendations to counteract attempts to destabilize the social and political system in the context of ensuring national security and preserving the national sovereignty of the country.

Design/methodology/approach. The basic principles of the research are historical method, systematic and comparative methods, institutional and structural-functional approaches have been used.

Findings. The article is devoted to the study of the practice of using information weapons during interstate conflicts and coups d'etat, using the example of genocide in Rwanda. The study suggests the definition of information weapons as an instrument of destabilizing influence on the state's social and political system and analyzes the consequences of its applica-

tion, as well as their impact on the political and socio-economic system of the state as a whole. Certain methods of information and psychological influence on society, applied during the conflict in question, have been determined and analyzed.

The introduction of increased individual criminal liability of those holding public information for the use of methods of information impact during intra-state conflicts, which entailed grave consequences, has been suggested.

The relevance of the topic under research is conditioned by the need to improve the efficiency of the national security of the country and to develop an effective strategy of state response to attempts to destabilize the country's socio-political system, in particular through information and psychological impact.

Research limitations/implications. As a conclusion, it is proved that the information weapon used during internal conflicts significantly burdens their consequences. Accordingly, the changes in the national legislation of countries with an unstable and potentially unstable political situation to increase the responsibility (including criminal) for the use of means, methods and technologies of information weapons against the population or its part on the basis of ethnic, racial, national, religious, linguistic and other differences are suggested.

Originality/value. The paper studies the process of information and psychological impact in order to obtain political and economic advantages in the course of intra-state conflicts and analyses certain methods of information and psychological impact on society.

Keywords: information weapons, intra-state conflict, information and psychological impact, socio-political system, national security